

A

ABB (ACTIVITY BASED BUDGETING) → *Budżetowanie operacyjne*

ACTIVITY BASED BUDGETING (ABB) → *Budżetowanie operacyjne*

AGENCJA PŁATNICZA w ramach funduszy rolnych to instytucja odpowiedzialna za dokonywanie płatności. Rolę Agencji Płatniczej może odgrywać organ państwa członkowskiego, a jego zasadniczym zadaniem jest dokonywanie płatności w ramach → *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013 (PROW)*. Agencja musi gwarantować kwalifikowanie wydatków i prawidłowość procedury przyznawania pomocy, zgodnie z zasadami wspólnotowymi. Płatności dokonywane w ramach programu muszą być księgowane w sposób dokładny i wyczerpujący. Prerogatywą instytucji jest również kontrola wydatkowania środków zgodnie z prawem UE. Agencja Płatnicza przedkłada wymagane dokumenty w terminie oraz dba o ich dostępność i przechowywanie w sposób zapewniający ich kompletność i czytelność po zakończeniu realizacji. Obowiązkiem państwa członkowskiego jest dokonanie akredytacji Agencji Płatniczej na podstawie m.in. wyżej przedstawionych wymagań. Za kwalifikowane mogą zostać uznane te środki, które są wydatkowane przez akredytowaną Agencję Płatniczą. W Polsce rolę Agencji Płatniczej odgrywa → *Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)*. Pewne zadania właściwe dla Agencji Płatniczej ARiMR delegowała na → *Agencję Rynku Rolnego (ARR)* oraz samorządy województw. Szczegółowe zasady współpracy regulują umowy określające zakres zadań przekazanych przez Agencję poszczególnym podmiotom. ARiMR przygotowuje i zatwierdza procedury dotyczące akceptacji płatności dla wszystkich działań PROW (w tym przyjmowania, rejestracji i rozpatrywania wniosków o płatność) oraz zapewnia ich efektywne wdrożenie zarówno przez własne jednostki terenowe, jak i jednostki delegowane. Wyrazem dbałości o jasność przepływów finansowych oraz adresatów otrzymywanej pomocy jest zobowiązanie ARiMR przez ustawodawcę krajowego do sporządzania wykazu pomiotów, które otrzymały pomoc. Wykaz zawiera imię i nazwisko albo nazwę producenta rolnego, jego miejsce zamieszkania albo siedzibę oraz wysokość przyznanej pomocy za dany rok. Wykaz jest publikowany na stronie internetowej ARiMR corocznie do 30 czerwca, uwzględniając także dane za poprzedni rok. Do uprawnień Agencji Płatniczej należy kontrola oraz wizytacja na miejscu. Kontrola może być przeprowadzana przez Agencję Płatniczą bądź inne jednostki organizacyjne, które dysponują odpowiednimi warunkami organizacyjnymi, kadrowymi i technicznymi, ale z kolei one muszą też poddać się audytowi syste-

mu zarządzania i kontroli. Sprawozdanie z audytu przekazywane jest właściwemu ministrowi ds. rozwoju wsi.

Literatura: art. 6 ust. 1 lit. od a) do e) Rozporządzenia Rady nr 1290/2005 z 21 czerwca 2005 roku w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, [w:] Dz.U. UE nr L 209 z 11 sierpnia 2005 roku; Uwaga nr 2 i art. 5 Rozporządzenia KE nr 885/2006 z 21 czerwca 2006 roku ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady nr 1290/2005 w zakresie akredytacji agencji płatniczych i innych jednostek, jak również rozliczenia rachunków EFGR i EFRROW, [w:] Dz.U. UE nr L 171 z 23 czerwca 2006 roku; art. 4 ust. 2, art. 6 ust. 2 Ustawy z 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, [w:] Dz.U. RP z 2007 roku nr 64, poz. 427; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Warszawa 2007, s. 353; Ustawa z 9 maja 2008 roku o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, [w:] Dz.U. RP z 2008 roku nr 98, poz. 634; Rozporządzenie Rady Ministrów z 30 stycznia 1996 roku w sprawie szczegółowych kierunków działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz sposobów ich realizacji, [w:] Dz.U. RP z 1996 roku nr 16, poz. 82; Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 31 października 2003 roku w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, [w:] Dz.U. RP z 2003 roku nr 198, poz. 1927; Rozporządzenie Ministra Finansów z 21 grudnia 2005 roku w sprawie ustanowienia Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa agencją płatniczą, [w:] Dz.U. RP z 2005 roku nr 257, poz. 2157.

AGENCJA RESTRUKTURYZACJI I MODERNIZACJI ROLNICTWA (ARiMR) to instytucja powołana do życia w 1994 roku, wspierająca rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce. Zajmuje się m.in. wykorzystaniem funduszy i instrumentów finansowych Unii Europejskiej (w tym zakresie odgrywa rolę akredytowanej → *Agencji Płatniczej*), a także udziela pomocy ze środków wewnątrz krajowych. Głównymi → *beneficjentami* działań realizowanych przez ARiMR są rolnicy, mieszkańcy wsi, przedsiębiorcy i samorządy lokalne. ARiMR udziela również pomocy podmiotom z sektora rybackiego. Jako współwykonawca krajowej polityki rolnej ściśle współpracuje z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi; podlega jednocześnie nadzorowi Ministerstwa Finansów w zakresie gospodarowania środkami publicznymi. Agencją kieruje Prezes powoływany przez Premiera RP na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Finansów. Struktura ARiMR jest trójpoziomowa: Centrala, 16 Oddziałów Regionalnych w każdym województwie oraz 314 Biur Powiatowych.

Literatura: Ustawa o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z 9 maja 2008 roku, [w:] Dz.U. RP z 2008 roku nr 98, poz. 634; Rozporządzenie Rady Ministrów z 30 stycznia 1996 roku w sprawie szczegółowych kierunków działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz sposobów ich realizacji, [w:] Dz.U. RP z 1996 roku nr 16, poz. 82; Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 31 października 2003 roku w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, [w:] Dz.U. RP z 2003 roku nr 198, poz. 1927; Rozporządzenie Ministra Finansów z 21 grudnia 2005 roku w sprawie ustanowienia Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa agencją płatniczą, [w:] Dz.U. RP z 2005 roku nr 257, poz. 2157; <http://www.arimr.gov.pl/>

AGENCJA RYNKU ROLNEGO (ARR) powstała w 1990 roku w celu stabilizowania rynku rolnego i ochrony dochodów uzyskiwanych z produkcji rolniczej. Od 1 maja 2004 roku (przyjęcie Polski do UE) ARR jest → *Agencją Płatniczą* i działa zgodnie z prawodawstwem unijnym. ARR jako agencja płatnicza – po uzyskaniu akredytacji – administruje w Polsce wybranymi mechanizmami → *Wspólnej Polityki Rolnej* (WPR) Unii Europejskiej. W tym zakresie instytucja ta m.in.: (a) kontroluje prawidłowość wykorzystania środków finansowych wypłacanych uczestnikom poszczególnych mechanizmów WPR; (b) wypłaca środki finansowe uczestnikom poszczególnych mechanizmów WPR; (c) informuje uczestników mechanizmów o decyzjach podjętych na szczeblu Wspólnoty w odniesieniu do realizowanych przez ARR mechanizmów WPR. Agencja Rynku Rolnego swoją działalnością obejmuje ponad 20 grup towarowych, realizując w ich obrębie blisko 60 mechanizmów WPR m.in.: (a) interwencyjny zakup i sprzedaż produktów rolnych i ich przetworów; (b) administrowanie systemami kwotowania produkcji wybranych produktów: mleka, skrobi ziemniaczanej oraz tytoniu; (c) administrowanie regulacjami handlowymi, w tym wydawanie pozwoleń na przywóz i wywóz oraz wypłacanie refundacji wywozowych. ARR administruje także środkami finansowymi pochodzącymi z budżetu państwa w zakresie dopłat krajowych do spożycia mleka i przetworów mlecznych w szkołach podstawowych, realizuje płatności dla plantatorów ziemniaków w ramach kwotowania skrobi ziemniaczanej oraz realizuje dopłaty do materiału siewnego. Agencja jest scentralizowaną agencją posiadającą oddziały terenowe w każdym województwie.

Literatura: Ustawa o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych z 11 marca 2004 roku (tekst jednolity), [w:] Dz.U. RP z 2007 roku nr 231, poz. 1702; Ustawa o zmianie ustawy o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych oraz o zmianie innych ustaw z 22 grudnia 2004 roku, [w:] Dz.U. RP z 2005 roku nr 14, poz. 115; Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 7 lutego 2008 roku w sprawie nadania statutu Agencji Rynku Rolnego, [w:] Dz.U. RP z 2008 roku nr 30, poz. 181; Rozporządzenie Ministra Finansów z 19 kwietnia 2004 roku w sprawie ustanowienia Agencji Rynku Rolnego agencją płatniczą, [w:] Dz.U. RP z 2004 roku nr 76, poz. 713; <http://www.arr.gov.pl/>

AGENCJA WYKONAWCZA DS. EDUKACJI, KULTURY I SEKTORA AUDIOWIZUALNEGO, z siedzibą w Brukseli, rozpoczęła działalność 1 stycznia 2006 roku. Do katalogu jej zadań należy realizacja wielu działań i podprogramów w ramach ponad 15 finansowanych przez Wspólnotę programów oraz działań w dziedzinie edukacji i szkoleń, aktywnego obywatelstwa, spraw młodzieży, kultury i polityki audiowizualnej. Celem Agencji jest lepsza koordynacja zarządzania i zapewnianie → *beneficjentom* szerokiego zakresu usług. Zajmuje się ona większością zagadnień związanych z zarządzaniem podprogramami, w tym: (a) opracowywaniem zaproszeń do składania wniosków; (b) wyborem projektów; (c) podpisywaniem umów dotyczących projektów; (d) zarządzaniem finansami; (e) monitorowaniem projektów (sporządzaniem sprawozdań okresowych i końcowych); (f) kontaktem z beneficjentami działań i podprogramów i (g) przeprowadzaną na miejscu kontrolą realizacji projektów. Agencja

posiada osobowość prawną i podlega bezpośrednio trzem dyrekcjom generalnym Komisji Europejskiej: Dyrekcji ds. Edukacji i Kultury, Dyrekcji ds. Społeczeństwa Informacyjnego oraz Biuru Współpracy EuropeAid, które odpowiedzialne są za programowanie, ocenę i kształtowanie polityki we wskazanych sektorach.

Literatura: Decyzja Komisji Europejskiej nr 56/2005 z 14 stycznia 2005 roku ustanawiająca „Agencję Wykonawczą do spraw Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego” do zarządzania działaniami wspólnotowymi w dziedzinie edukacji, kultury i sektora audiowizualnego w zastosowaniu Rozporządzenia Rady nr 58/2003, [w:] Dz.U. UE nr L 24 z 25 stycznia 2005 roku; http://eacea.ec.europa.eu/about/index_en.htm

AGENCJA WYKONAWCZA DS. KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI (*European Agency for Competitiveness and Innovation – EACI*) to wyspecjalizowana, zdecentralizowana agencja, której zadaniem jest skuteczne zarządzanie następującymi programami: (1) → *Intelligentna Energia – program dla Europy*; (2) *Marco Polo, Nowe strategie na rzecz ekologicznej przyszłości*; (3) *Sieć Enterprise Europe Network, Wsparcie dla przedsiębiorstw*; (4) *Innowacje ekologiczne, Przedsiębiorstwa przyjazne dla środowiska*; (5) *projekt IPEuropAware*. Agencja powstała z przekształcenia Agencji Wykonawczej programu *Intelligentna Energia*, której powierzono obowiązek zarządzania także innymi programami poza programem *Intelligentna Energia – program dla Europy*. Do zadań Agencji należy, oprócz zarządzania, upowszechnianie wiedzy na temat wyżej wymienionych programów oraz promowanie dobrych praktyk. Agencja przyczynia się także do wymiany doświadczeń i koordynacji działań między zaangażowanymi organizacjami. Organizacyjnie Agencja podlega czterem dyrekcjom generalnym Komisji Europejskiej, tj.: DG ds. Energii (ENER), DG ds. Mobilności i Transportu (MOVE), DG ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu (ENTR) oraz DG ds. Środowiska. Agencja składa się międzynarodowego zespołu specjalistów w zakresie energii, ochrony środowiska, wsparcia dla firm, transportu multimodalnego, komunikacji i finansów.

Literatura: Call for proposals 2012 for actions under the Programme “Intelligent Energy – Europe”, s. 3. http://ec.europa.eu/energy/intelligent/files/call_for_proposals/call_2012_en.pdf, Commission Decision no 372/2007 of 31 May 2007 amending Decision 2004/20/EC in order to transform the ‘Intelligent Energy Executive Agency’ into the Executive Agency for Competitiveness and Innovation, [w:] OL no L 140 of 01 June 2007, Intelligent Energy – Europe II 2012 Work Programme, s. 13, [w:] http://ec.europa.eu/energy/intelligent/files/call_for_proposals/wp_2012_en.pdf

ALTENER to program wspólnotowy znany już w poprzednich okresach programowania pomocowych środków wspólnotowych. Pierwsza jego edycja pojawiła się w latach 1993–1997, druga – w latach 1998–2002, trzecia natomiast objęła lata 2003–2006. Obecnie ALTENER jest elementem, oprócz → *SAVE* i → *STEER*, programu szczegółowego → *Intelligentna energia – program dla Europy*, wchodzącego w skład → *Programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji* (CIP). Celem działań ALTENER jest wspieranie badań i innowacji w zakresie wykorzystywania tzw.

alternatywnych źródeł energii: wody, geotermii, wiatru lub słońca. W szczególności zaś przedsięwzięcia na rzecz promowania nowych i odnawialnych zasobów energetycznych mogą obejmować: (a) promowanie nowych i odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej, ciepłej i chłodniczej oraz wspieranie tym samym zróżnicowania źródeł energii; (b) włączanie nowych i odnawialnych źródeł energii do środowiska lokalnego oraz systemów energetycznych; (c) wsparcie dla opracowywania środków legislacyjnych i ich stosowania. Celem tych działań jest m.in. redukcja emisji dwutlenku węgla, wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie energetycznym, zmniejszenie zależności od energii pochodzącej z importu.

Literatura: Uwaga 56, art. 40 i 42 Decyzji PE i Rady nr 1639/2006 z 24 października 2006 roku ustanawiającej Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007–2013), [w:] Dz.U. UE nr L 310 z 9 listopada 2006 roku;

<http://www.managenergy.net/indexes/I32.htm>;

http://ec.europa.eu/energy/res/altener/index_en.htm;

http://ec.europa.eu/energy/rtd/altener/index_en.htm;

<http://www.gazetainnowacje.pl/innowacje10/strona23.htm>

ANALIZA INTERESARIUSZY w projektowaniu stanowi podstawę do opracowania analizy problemów. Oznacza identyfikację wszelkich grup, osób, instytucji, na które może oddziaływać → *projekt* (zarówno pozytywnie, jak i negatywnie). Wpływ może być badany za pomocą różnych technik (wywiady, obserwacje, dyskusje, ankiety, raporty statystyki). Celem analizy jest uzyskanie informacji określających interesy, oczekiwania oraz potencjał każdego interesariusza, które będą stanowić podstawę decyzji w zakresie organizacji pracy w okresie przygotowawczym, a zwłaszcza niezbędnych badań przed procesem konsultacji i planowania. Wyniki analizy interesariuszy muszą być udokumentowane i mogą spowodować konieczność weryfikacji pierwotnych założeń na wczesnym etapie planowania projektu. Analiza może również zidentyfikować grupy, które pośrednio zyskają albo mogą stracić w wyniku realizacji projektu. Nie bez znaczenia jest zapobieżenie negatywnemu odbiorowi projektu i zachęcenie otoczenia do wsparcia inicjatywy. Analizę interesariuszy należy przeprowadzić na początku fazy identyfikacji na etapie planowania projektu.

Analiza może się odbyć za pomocą **ankiety**, która powinna zawierać takie elementy, jak: (1) nazwa (instytucji, grupy społecznej); (2) charakterystyka (cechy istotne z punktu widzenia realizacji projektu, wśród których można wyróżnić cechy społeczne, ekonomiczne, organizacyjne, kulturowe, kwestie płci); (3) interesy i oczekiwania (cele działania interesariuszy, oczekiwania wobec projektu, charakter wpływu na projekt); (4) mocne i słabe strony zaangażowania w projekt (dotyczy to pozytywnego zaangażowania w projekt, w którym oszacowaniu podlegają następujące elementy: dostępne zasoby i środki, wiedza i doświadczenie, potencjalny wkład do projektu); (5) konsekwencje i wnioski (zalecenia dla projektodawcy, wymagane działania konieczne do podjęcia wobec interesariuszy, ewentualnie strategia działa-

nia). Należy również pamiętać o kwestii płci, pewne bowiem cele projektu mogą się okazać niemożliwe do osiągnięcia, jeśli nie zostaną przeprowadzone konsultacje zarówno z kobietami, jak i mężczyznami oraz jeśli nie przedyskutują oni swoich ról w odniesieniu do działań w ramach projektu. Analizuje się tutaj potencjalny wpływ interwencji w stosunku do mężczyzn, kobiet oraz innych grup (np. dzieci, mniejszości etnicznych, poszczególnych grup społecznych) zanim zostaną podjęte wiążące decyzje dotyczące interwencji, jej celów i ulokowania zasobów.

Przykładowy formularz analizy interesariuszy projektu

Nazwa interesariusza	Charakterystyka	Interesy i oczekiwania	Mocne i słabe strony zaangażowania w projekt	Konsekwencje i wnioski dla projektodawcy
Interesariusze główni				
Interesariusze pozostali				

Podjmując się identyfikacji interesariuszy, należy również pamiętać, iż ich udział w projekcie może mieć różny wymiar i odznaczać się zróżnicowaną dynamiką. Stąd określeniu ich roli sprzyja hierarchizacja, która jest realizowana przez wskazanie interesariuszy głównych oraz pozostałych. Pierwsza grupa odznacza się znaczną możliwością wywierania wpływu na realizację projektu oraz podlega w sposób istotny wpływowi realizowanego projektu. Przykładowo może to nastąpić przez rezultaty projektu bądź zakres działań przewidzianych w projekcie. **Interesariusze główni** to zazwyczaj beneficjenci oraz wykonawcy. **Interesariusze pozostali**, mający dodatkowy wpływ (pozytywny bądź negatywny) na osiągnięcie celów projektu, mogą stanowić instytucje ustawowe, grupy wolontariuszy bądź organizacje sektora pozarządowego. Pozostali interesariusze mogą jednak stanowić zbiór, w którym jest możliwa identyfikacja potencjalnych partnerów projektu. Wspomniana grupa interesariuszy nie musi jednak odgrywać w projekcie większej roli. Dopiero w trakcie realizacji projektu może nastąpić przemieszczanie się w górę hierarchii, odpowiednio do wzrostu wagi ich udziału bądź dojrzewania inicjatywy lub pojawiania się kolejnych rezultatów. Analiza interesariuszy zapisana w postaci przejrzystej tabeli może być uaktualniana w toku realizacji projektu, o ile wystąpi jego modyfikację w czasie trwania projektu. W ten sposób analiza może być wykorzystywana również na etapie wdrażania projektu i stanowić narzędzie monitoringu projektu. Taka sytuacja występuje, ponieważ pozycja poszczególnych interesariuszy może się zmieniać w toku realizacji projektu.

Literatura: European Commission – Europe Aid, Project Cycle Management Handbook, Bruksela 2002, s. 35; Rachel Blackman, Project Cycle Management, Teddington 2003, s. 20–25; Podręcznik – zarządzanie cyklem projektu, Warszawa 2004, s. 11; Jarosław Zarychta, Przygotowanie projektu, Zastosowanie Metodologii Struktury Logicznej, Kraków 2006, s. 36; A Project Cycle Management and Logical Framework Toolkit – A practical guide for Equal Development Partnerships, s. 12 i nast., [w:] http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/pdtoolkit_en.pdf

ARiMR → *Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa*

ARR → *Agencja Rynku Rolnego*

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA w odniesieniu do regionu stanowi zespół przewag lokalizacyjnych. Atrakcyjność inwestycyjna regionu odwołuje się także do zdolności przyciągania inwestorów, którą rozumieć można jako dopasowanie podaży zasobów regionu do potrzeb przedsiębiorstw i mieszkańców. Jest zjawiskiem złożonym, wynikającym z wielu elementów i czynników. Atrakcyjność inwestycyjna może być uzależniona od naturalnych uwarunkowań obszaru, np. warunków przyrodniczych. Atrakcyjność ta może być również wynikiem działalności człowieka i jego pomysłu na zagospodarowanie przestrzeni. Działalność człowieka, mierzona najczęściej poziomem rozwoju, pozwala na obserwację przestrzennych różnicowań. Bardzo często podejmuje się próby wyjaśnienia zależności między szeroko pojętą działalnością człowieka a zróżnicowanym otoczeniem, w którym on funkcjonuje. Weryfikacji podlegają przyczyny wzrostu gospodarczego i rozwoju regionalnego. Należy podkreślić, iż atrakcyjność inwestycyjna jest zjawiskiem dynamicznym. Zmiany te mogą mieć zatem charakter przypadkowy i być pochodną procesów rozwoju gospodarczego obszaru oraz procesów i zmian w przyrodzie. Zmiany mogą stanowić efekt świadomych, przemyślanych działań podmiotów życia gospodarczego i społecznego, np. władz lokalnych, których celem jest m.in. podnoszenie poziomu rozwoju przedsiębiorczości na ich obszarze. Atrakcyjność inwestycyjna regionu z punktu widzenia podmiotów prowadzących działalność na danym obszarze może przejawiać się w: (a) chłonności rynku; (b) jakości rynku pracy; (c) kapitale społecznym; (d) kosztach prowadzenia działalności gospodarczej; (e) stabilnych przepisach prawnych i stabilizacji politycznej; (f) wyposażeniu w infrastrukturę techniczną; (g) sieciowych powiązaniach między podmiotami lub obecności liderów w branży; (h) dostępności komunikacyjnej; (i) jakości środowiska naturalnego; (j) jakości władz lokalnych.

Literatura: Patrycjusz Zarębski, Typologia regionów, [w:] Hanna Godlewska-Majkowska (red.), Innowacyjność jako czynnik wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów w latach 2002–2007, s. 249-251; Jacek Chądzyński / Aleksandra Nowakowska / Zbigniew Przygodzki, Region i jego rozwój w warunkach globalizacji, Warszawa 2007, s. 109 i nast.

AUDYT ZEWNĘTRZNY to działania zmierzające do niezależnej oceny funkcjonowania danej instytucji (organizacji) lub przedsięwzięcia. Warunkiem niezbędnym współfinansowania poszczególnych operacji z funduszy w ramach polityki spójności jest zapewnienie funkcjonowania odpowiednich systemów zarządzania i kontroli. Niezależnie od poziomu dystrybucji środków (koordynacja, zarządzanie, wdrażanie) wiąże się to z koniecznością poddania audytowi. Może on dotyczyć systemów zarządzania i kontroli (**audyt systemu**), dopuszczalności wydatków (**audyt finansowy**) bądź łącznie wcześniej wskazanych elementów (**audyt systemu i finansów**). Zadaniem audytu jest weryfikacja: (a) zgodności operacji z kryteriami wyboru w ramach właściwego → *Programu Operacyjnego* (PO) lub → *Regionalnego Programu Operacyjnego* (RPO) oraz → *umową o dofinansowanie* (decyzją), przeznaczeniem, celem; (b) zgodności zadeklarowanych wydatków z dokumentami księgowymi przechowywanymi przez → *beneficjenta*; (c) wydatków zadeklarowanych przez beneficjenta z zasadami wspólnotowymi i krajowymi; (d) wkładu publicznego, czy został wypłacony beneficjentowi w całości i niezwłocznie (stosownie do art. 80 Rozporządzenia nr 1083/2006). Celem przeprowadzenia audytu zewnętrznego jest m.in. zweryfikowanie, czy projekt jest realizowany prawidłowo. Audyt zewnętrzny oznacza audyt wykonywany przez podmiot zewnętrzny, niezależny od jednostki audytowanej. Audyt ten można określić jako zakres prac, których celem jest uzyskanie dowodów pozwalających z dostateczną pewnością na jednoznaczną ocenę przez podmiot przeprowadzający audyt, czy realizacja projektu przebiega zgodnie z umową i wnioskiem o dofinansowanie projektu (decyzją).

Zgodnie z art. 286 Ustawy o finansach publicznych z 27 sierpnia 2009 roku **audytor** może być osoba, która spełnia następujące warunki: (a) ma obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub innego państwa, którego obywatelom, na podstawie umów międzynarodowych lub przepisów prawa wspólnotowego, przysługuje prawo podjęcia zatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; (b) ma pełną zdolność do czynności prawnych oraz korzysta z pełni praw publicznych; (c) nie była karana za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe; (d) posiada wyższe wykształcenie; (e) posiada następujące kwalifikacje zawodowe do przeprowadzania audytu wewnętrznego: (1) jeden z certyfikatów: Certified Internal Auditor (CIA), Certified Government Auditing Professional (CGAP), Certified Information Systems Auditor (CISA), Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), Certified Fraud Examiner (CFE), Certification in Control Self-Assessment (CCSA), Certified Financial Services Auditor (CFSa) lub Chartered Financial Analyst (CFA), lub (2) złożyła, w latach 2003–2006, z wynikiem pozytywnym egzamin na audytora wewnętrznego przed Komisją Egzaminacyjną powołaną przez Ministra Finansów, lub (3) uprawnienia biegłego rewidenta, lub (4) dwuletnią praktykę w zakresie audytu wewnętrznego i legitymuje się dyplomem ukończenia studiów podyplomowych w zakresie audytu wewnętrznego, wydanym przez jednostkę organizacyjną, która w dniu wydania dyplomu była uprawniona, zgodnie z odrębnymi ustawami, do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych lub prawnych.

Poza kwalifikacjami wymaga się od audytora również doświadczenia w badaniu projektów dofinansowanych ze środków unijnych. Zespół badawczy często składa się z dwóch osób. Najlepiej zatem, aby jedna z nich posiadała wiedzę i doświadczenie w zakresie części finansowej (jest wskazane, aby osoba ta była biegłym rewidentem), a druga zajęła się badaniem zgodności projektu z prawodawstwem krajowym, unijnym, politykami horyzontalnymi, weryfikacją systemu kontroli wewnętrznej beneficjenta, merytorycznej części projektu, w tym poziomu osiągniętych wskaźników. Efektem audytu może być uzyskanie racjonalnego zapewnienia, że wydatki poniesione w ramach projektu są kwalifikowalne, a realizowany projekt jest zgodny z umową i wnioskiem o dofinansowanie. Potwierdzeniem tego jest wydanie stosownej opinii w odpowiednim zakresie. W tym celu sprawdza się, czy działania, których dotyczą poniesione wydatki rzeczywiście zostały zrealizowane, czy wnioski o płatność są zgodne z wymogami zawartymi w umowie o dofinansowanie projektu oraz czy są poparte odpowiednimi dokumentami finansowymi. Weryfikacja odbywa się przez badanie w szczególności, czy księgi rachunkowe (w części dotyczącej ewidencji zdarzeń gospodarczych związanych z realizacją projektów) wraz z dowodami księgowymi, stanowiącymi podstawę dokonania w nich zapisów oraz → wnioski o płatność sporządzone na podstawie dokumentów potwierdzających poniesienie wydatków (faktury i/lub inne dokumenty o równoważnej wartości dowodowej) i sprawozdania z realizacji projektu odpowiadają we wszystkich istotnych aspektach wymaganiom PO/RPO oraz przedstawiają prawidłowo, rzetelnie i jasno sytuację finansową i majątkową projektu według stanu na dzień sporządzenia wymienionych dokumentów. W odróżnieniu od → ewaluacji audyt odnosi się do funkcjonowania danej instytucji, jej gospodarności, legalności, celowości i rzeczowości. Ewaluacja nie dotyczy samej instytucji, ale raczej programu i jego efektów, a instytucji wyłącznie o tyle, o ile stosowane przez nią procedury mają wpływ na realizację działań będących przedmiotem badania. W dokumentach KE określenie „audyt” używane jest w kontekście kontroli finansowej.

Literatura: art. 58–62, 70–73 Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 roku ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające Rozporządzenie nr 1260/1999, [w:] Dz.U. UE nr L 210 z 31 lipca 2006 roku; art. 16 Rozporządzenia KE nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 roku ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia PE i Rady nr 1080/2006 w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, [w:] Dz.U. UE nr L 371 z 27 grudnia 2006 roku; Anna Szymańska / Beata Ciężka / Jarosław Chojecki / Justyna Ratajczak, Ewaluacja funduszy strukturalnych, Warszawa 2003, s. 5; Artur Piaszczyk, Audyt środków unijnych, Warszawa 2007, s. 11, 14–17, 21; Poradnik dla Beneficjentów Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, Warszawa czerwiec 2006, s. 72–75; Iwona Barszcz, Monitoring i ewaluacja projektu, [w:] Michał Szwabe (red.), Zarządzanie projektami współfinansowanymi z funduszy publicznych, Kraków 2007, s. 269.